

Színészszorsók idézése

Nagy vállalkozás a televízió Színészműzeum sorozata. Bános Tibor merészségét csak az értheti meg, aki maga is szerkesztett már hasonló sorozatot, hiszen a színész tűzei az est fényeinek kihunyásával elhamvadnak, a kritikusok jelzői, a kortársak emlékezései legfeljebb egy kis sugarat tudnak felmutatni abból a fényzőnből, amit a színész színpadi jelenléte, sorsának átélhető közelsége jelentett.

Iszonyú alkút kötött a színész az idővel, divatosnak kell lennie, mert így tud aktuálisan megszólalni, a korstílusnak megfelelően létezni, de divatosnak lenni azt jelenti, hogy eleve a mulandósággal jegyezte el magát. Ilymódon minden színészi alkotás reménytelen per és végzetes megalkuvás az idővel, a színész művészte szinte fátumszerűen mulandó.

Mi teszi mégis érdekessé olykor megrendítővé az ilyen emlékidézéseket, mint amilyen e sorozat nyitó estje volt? Maga az a csoda, hogy a véglegesen eltávozott feltámasztható. Van ebben valami kísértetiesen megdöbbentő, drámaian sokkoló erejű hatóanyag, még akkor is, ha az amit látunk nem mindig jellemző, legfeljebb egy széljegyzet, egy fél jelző erejéig lehet érvényes a színész művészetére. Amit Jávor Pálból ezen az estén látunk, így volt fájdalmas, a torzó mi-

voltában volt drámai, mert olykor-olykor a sablonszituációkon is átsütött az az emberi-színészi erő, amelyről kortársai, pályatársai oly meggyőző szavakat mondtak.

De hol van mindez a teljességhez? Alig, vagy csak keveset ért meg Jávor életútjából, aki egy ilyen műsört megtekint, nemcsak azért, mert adataiban sok a pontatlanság, s pályaképeben kevés az eredeti megfogalmazás, de zavaró volt már az is, hogy Jávorról szólván megjelent a képernyőn egy fiatalember, Parády István, aki mint egy élő magnetofon fölmondta mindazokat a szövegeket, amelyeket a szájába

adtak. Azt hiszem, talán hitelesebb lett volna az egész műsor, ha megszólaltak volna azok az írók, újságírók, akik valóban végigkísérték Jávor pályáját és hiteles tanúként akár végigkonferálták volna a műsört vagy hitelesítették volna a narrátor szövegeit. Gondolok például Mátrai Betegh Bélára, Gyárfás Miklósrá, Thúróz Gáborra, Békeffy Istvánra, de a névsort lehetne folytatni, s akkor az anekdóták által oly sokszor ködbevont Jávor Pál kiléphetett volna a legendák bozótjából, s legalább halála után képviselhetné volna egyéniségének és művészetének kvalitásait...

ILLÉS JENŐ

VILCSEK ANNA

Súlyos betegség után szeptember tizenharmadikán elhunyt Vilcsek Anna, újságíró, kritikus, a Magyar Nemzet belső munkatársa. Kulturális életünk ismét szegényebb lett egy értékes munkatárssal, aki tevékenységét immár hosszú esztendőök óta a televízió bírálatának, népszerűsítésének, tömegkapcsolatai elmélyítésének szentelte. Az elsők között volt, aki felismerte korunk e fontos és jellegzetes intézményének beláthatatlan szerepét, és vállalta annak írásos szolgálatát, főfeladatának érezve, hogy észrevételeivel, tanácsaival, értékeléseivel segítsen annak szocialista arculata, eszmei-szakmai színvonala elmélyítésében, művészi-esztétikai lehetőségei kibontakoztatásában. Nemcsak kritikus, szenvedélyes híve, megszállottja volt a televíziózásnak, aki elvi igényességét, az első lépéseit tevő intézmény problémáinak-nehézségeinek megértésével párosította; nemcsak a kívülálló kritikai szigorával, de a küzdőtárs együttérzésével serkentve hibái, fogyatékoságai kiküszöbölésére, eredményei szüntelen továbbfejlesztésére. Azal a sokoldalú és fogékony kulturális érdeklődéssel, amelyet a filmkritikusi tevékenység megelőző szakaszának esztendeiben műlyített az a audiovizuális kultúra és formanyelv beható ismeretével.

Távozásával nemcsak kritikai életünk lett szegényebb, de egy kitűnő kollegát, egy mélyérzésű, igaz embert is elvesztettünk.